

lus infirmatur, quia incorrupta salute lætatur. Cum il-
 luc venerimus, non ibi esuriemus aut sitiemus: visio
 ipsa satieta nostra erit. Non ibi dormiemus, quia non
 ibi laborabimus. Nulla cujuslibet rei necessaria erit re-
 fectio, ubi nulla erit defectio. Vivemus, regnabimus,
 lætabimur. Si tantum delectat cum de ea loquimur, quid
 erit et videre: Videre Deum, vivere cum Deo, vivere de
 Deo. Vita enim nostra erit laudare Deum, et sine defectu
 amare. « Beati enim, ait Propheta, qui habitant in domo
 » tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te¹. »
 Fratres dilectissimi, si cum navigantibus laboravimus, et
 viatoribus ducatum præbuimus, si devias fauces latronum,
 hoc est, hæreticorum sollicitè demonstravimus, si ipsam
 patriam cœlestem declaratam atque demonstratam jam
 cernitis oculis cordis vestri: reddite nobis fructum laboris
 nostri. Reddite, fratres, reddite, exigimus a vobis. Talis
 est enim merces nostra, quam a vobis exigimus, ut nec
 nos pudeat petere, nec vos pigeat erogare. Hoc quod exi-
 gimus, erogando cumulabitis magis, quam detrimentum
 patiemini, si non erogaveritis. Quæ est ergo merces nos-
 tra? Non quærimus aurum vestrum, non argentum ves-
 trum, non nummum vestrum, nec quidquam de rebus
 vestris: sed merces nostra est, ut in illo sancto fonte ad-
 juvetis nos orationibus vestris.

¹ Psal. LXXXIII, 5.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE QUARTA FERIA,

SIVE

DE CULTURA AGRI DOMINICI.

SERMO¹.

I. COELESTI gratiæ et spiritali pluvie præparandus est
 ager Ecclesiæ, quia imber divinus in proximo est. Opere-
 mur, dilectissimi, in isto agro quod nobis creditum est.
 Nobis enim datum est, plantare, rigare, arare, novel-
 lare: sed Dei est, incrementum dare. Apostolus Paulus
 doctor gentium in fide et veritate, per se ipsum et ope-
 rando et monendo hanc nos docuit dominicam exercere
 culturam, dicens: « Ego plantavi, Apollo rigavit, sed
 » Deus incrementum dedit. » Et paulo post: « Dei enim
 » sumus cooperarii, Dei agricultura, Dei ædificatio es-
 » tis². » Et alibi: « Cooperatores mei estote, fratres, et
 » intendite eos qui sic ambulant sicut habetis formam
 » nostram³. » In ista itaque, fratres, dominica agricul-

¹ Sequentes Sermones, de Quarta Feria, de Cataclysmo, et de Tempore
 barbarico, dubii nobis sunt, et videntur subditii. — ² 1 Cor. III, 6. —

³ Philip. III, 17.

tura, in qua nos Dominus operari præcepit, sic operemur, ut mercedem promissam dono gratiæ accipere mereamur. Tempus est, operemur, laboremur.

II. Quinque illa juga boum, quæ ille invitatus in Evangelio dum ad cœnam venire nollet¹, probare se velle dixit, et propterea a cœna se excusavit, quoniam sibi ea, non agriculturæ dominicæ comparavit: nos ea ipsa quinque juga in agro dominico jungamus, terram durissimam sulcis spiritalibus exaremus, semen verbi Dei projicientes, quascumque spinas malarum cupiditatum invenerimus, evellamus, eradicemus, divino igne succendamus: ut in tali opere laborantes, Domino Deo nostro fiducialiter dicamus: Domine paterfamilias, quoniam te adjuvante fecimus opus quod jussisti, redde mercedem quam promissisti. Quæ sunt quinque illa juga boum? Quinque juga boum, quinque sensus corporis sunt, visus in oculis, auditus in auribus, olfactus in naribus, gustus in faucibus, tactus in manibus. Et ista juga sunt: duo sunt oculi, duæ aures, geminæ nares, duæ manus; et in ipso gustu geminum quiddam invenitur, quando sapor ipse faucibus atque palato judicante discernitur. Ista ergo quinque juga terram versant, quando suis officiis deservientes animum carnemque parant, aut ad uberes fruges si ros cœlestis infuderit, aut ad aridas spinas si sicca terra remanserit, eorum opus in posterum subsequetur.

III. Sed quoniam nos Dominus atque paterfamilias noster passim et sine ulla discretione cujuslibet glebæ semen verbi sui jacere præcepit: (Inducit enim in Evangelio hujus ministri similitudinem, et dicit: « Ecce exiit seminans seminare: et dum seminat, aliud cecidit inter spinas, aliud in viam, aliud in petrosa, aliud in terram bonam². » Et cum demonstraret quæ esset spinosa

¹ Luc. xiv, 19. — ² Matth. xiii, 3.

terra, homines videlicet qui verbum Dei spinis cupiditatum præfocant tantum semen, et non reddunt fructus justitiæ; similiter de alia terra petrosa atque conculcata via, suæ similitudinis propositæ redderet rationem, ad terram bonam pervenit, et ait: « Quod autem cecidit in terram bonam, hi sunt qui cum acceperint verbum Dei, custodiunt illud et faciunt¹. » Quia: « Non auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur². » Non ergo nos, dilectissimi, aut timor spinarum, aut saxa petrarum, aut durissima via perterreat: dum tamen seminantes verbum Dei, ad terram bonam tandem aliquando pervenire possimus. Accipe verbum Dei omnis ager, omnis homo, sive sterilis, sive fœcundus: ego spargam, tu vide quomodo accipias; ego erogem, tu vide quales fructus reddas. Melius est enim ut de accepto tu pro te rationem reddas, quam nobis non erogantibus juste dicatur: « Serve nequam et piger, tu erogares, ego veniens cum usuris exigere³. » Si vero te terram infœcundam aut spinosam vel siccam sentis, recurre ad Creatorem tuum. Hoc enim nunc agitur, ut innoveris, ut fœcunderis, ut irrigeris ab illo, qui « Posuit desertum in stagna aquarum, et terram sine aqua in exitus aquarum, et habitare fecit illic esurientes, et constituerunt civitatem habitationis, et seminaverunt agros, et plantaverunt vineas, et fecerunt fructum frumenti⁴. » Ex qua terra? Ex illa sterili, spinosa, et inaquosa. Et tu unaquæque anima quæ accedis ad Christum, terra es spinosa et arida. Unde probamus, quia talis es? Recole illam sententiam, quam in primis parentibus accepisti, et invenies quid inde traxisti. « Spinam, inquit, et tribulos pariet tibi⁵. » An respondebis, non

¹ Matth. xiii, 23. — ² Rom. ii, 13. — ³ Matth. xxv, 26. — ⁴ Psal. cvi, 35-38. — ⁵ Gen. iii, 18.

te esse terram spinosam? Si spinas non haberes, capiti Creatoris tui coronam spineam non imponeres. Quia ergo et tu talis es, spinarum multitudine, id est, peccatorum, prægravata es: ideo tibi talis cultura impenditur, propterea crucis ligno exararis, propterea cœlesti pluviae præpararis, ut cum fœcunda effecta fueris, non gratuleris de tuis quæ nulla sunt meritis, sed reddens bonos fructus Christi prædices gratiam. Vis nosse qualis tibi adhibeatur cultura, qualis te desuper perfundat gratia? Ecce agnosce, Christi cruce exararis, quando ejus signo in fronte signaris: ejus sanguine rigaris, quando in morte ipsius baptizaris. « Quotquot enim, ait Apostolus, in Christo baptizati sumus, in morte ipsius baptizati sumus ¹. »

IV. Multum est quod dictum est, ejus sanguine rigaris. Videamus quomodo per aliquam similitudinem hoc quod diximus probare possimus. Non enim nostris sermonibus, sed documentis divinis fides accommodanda est. Ecce, intendite, dilectissimi, Judas ille malus et falsus discipulus, venalis et venditor, fur et traditor, emptus a Judæis, ut cum eis mancipium esset diaboli, pretium accipiens de illo qui non habet pretium, venditor sanguinis Christi, ex ipso pretio, ut Scriptura narrat ², emit sibi agrum figuli: ut is qui hæreditatem integram Christum non habebat in cœlo, partem aliquam habere vellet in sæculo. Quam nec ipsam possedit, quia sceleris tanti facti sibimet conscius, collum sibi alligavit, et prostratus in faciem disruptus est medius. Ager tamen ille qui ab eo comparatus est, vocatus est ager sanguinis, quoniam ex pretio comparatus est tanti sanguinis. Vendidit discipulus sanguinem magistri, et emit exinde agrum figuli: quid est hoc? Putamus, dilectissimi, vacare hanc actionem in illa venditione vel emptione, vel in ipsa Christi mystica pas-

¹ Rom. vi, 3. — ² Act. i, 19.

sione? Comparavit, ait Scriptura, Judas agrum figuli, et vocatus est ager ille, ager sanguinis. Clamat hæc terra quali vel quo pretio fuerit comparata, imo pretium ipsum clamat, sanguis ipse clamat, Abel ille justus ab impio fratre occisus clamat. Namque, dilectissimi, cum hæc similitudo passionis Christi et nequitia Judæ ac Judæorum in illis duobus primis monstraretur fratribus, Caïn et Abel, posteaquam a majore fratre minor occisus est, ab invidio innocens peremptus est, a scelerato pius interfectus est, interrogat Deus Caïn, quasi nescius, quasi ignarus, et dicit: « Ubi est Abel frater tuus ¹? » Quæ vox non est ignorantis, sed peccatum ante oculos scelerati ponentis; ut inexcusabilis sit omnis homo, qui et admonitus pœnitere non vult in malo. « Ubi est Abel frater tuus? » hoc fuit dicere ei: Agnosce, Caïn, non me potuisse latere id quod me putasti posse latere: agnosce quid feceris, de proximo age pœnitentiam, ut possis accipere indulgentiam. Verum ille sensu durior, in scelere pertinacior, moribus perversis in anima percussus, respondet Deo dicenti: « Ubi est frater tuus? » et dicit: « Nescio. Numquid ego custos sum fratris mei? » Quid dicis, Caïn? cui dicis: « Nescio? » Cum illo loqueris qui omnia videt oculis suis. Quid est quod dicis: « Numquid ego custos fratris mei sum? » Talia perpetrando repulisti a te in omnibus timorem Dei. Et Dominus illi: « Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra ². » Si enim esses fratris tui custos, ejus non esses interfector. Si agnosceres fraternitatem, tantam non committeres immanitatem. Si timeres meum judicium, in fratrem non committeres parricidium. « Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. » Et nunc, ait Dominus, maledictus tu a terra. » Non maledicta terra, sed, « Maledictus tu a terra, quæ accepit

¹ Gen. iv, 9. — ² Ibid. 10.

» sanguinem fratris tui de manu tua ¹. » Agnosce jam, terra, quoniam sanguine rigata es innocentis, convince vocem negantis, suscipe sanguinem confitentis. Interrogentur et nunc Judas et Judæi, imo in Juda omnes Judæi. Interroget Dominus Judam, et dicat ei, Juda, ubi est Christus frater tuus? An forte dicturus es, o male frater, quod Christus tuus non fuit frater? Convinca te prius ipse Dominus quod tuus fuerit frater. Dic nobis, Domine Jesu Christe, utrum Judas fuerit frater tuus. Respondet: Et si fuit, fuit: non enim est quod fuit, et si fuit, fuit: ego enim generaliter de omnibus Patri meo dixi: « An- » nuntiabo nomen tuum fratribus meis ². » Ecce, Juda, convictus es, quod Christus fuerit frater tuus. « Ubi est » frater tuus? » Responde, dic, sequere, dic quod dixit et ille: « Nescio. Numquid ego sum custos fratris mei? » Non enim et tu fuisti custos, qui et proditor factus es et venditor. Dic: « Numquid sum custos fratris mei? » ut respondeatur et tibi: « Vox sanguinis fratris tui clamat » ad me de terra. » Quid enim dicit omnis homo terra? « Primus enim homo de terra terrenus; » et: « Qualis ter- » renus, tales et terreni ³. » Quid dicit omnis homo terra, quando accipit sanguinem Christi? « Amen » dicit. Quid est « Amen? » Verum est. Quid est verum? Quia fusus est sanguis Christi. Quo faciente? Discipulo Juda tradente. « Amen » dicendo, verum clamando dicit hoc omnis homo terra. Ecce, Juda, « Vox sanguinis fratris tui clamat » ad me de terra. » Probavimus, quia ejus sanguine rigaris.

V. Vide, terra, quomodo accipias hunc sanguinem: quia qui eum bene accipit, accipit benedictionem: qui vero eum male accipit, iudicium sibi bibendo acquirit. Hoc figuratum est et in illo agro Judæ, de quo dictum est

¹ Gen. iv, 11. — ² Psal. xxi, 23. — ³ 1 Cor. xv, 45-48.

quod esset ager sanguinis: secutum est enim ut diceretur: « Fiat villa ejus deserta ¹. » Si enim ad Judam pertinet, si facta ejus imitaris, si sanguinem Christi non cum timore et tremore accipis; eris villa deserta, maledicta, reproba et spinosa. Si autem sanguinem Christi tota cum reverentia percipis, cognosces per illum tua tibi dimitti peccata, quoniam ager ille quem comparavit Judas, figuli dictus est: « Habet potestatem figulus luti, » ex eadem conspersione aliud quidem vas facere in honorem, aliud in contumeliam ². » O terra tanto rigata sanguine, responde tanto sanguini, non sicut Caïn et Judas verba excusationis, sed sicut sancti Martyres verba confessionis. Responde sicut respondit beatus Stephanus, qui in isto agro dominico ut bonus colonus plurimum laborando genu fixit, atque de terra petrosa vulneratus, ex ea lapides in suo corpore tanquam in sinu suo collegit: et sudando in opere, terram sancto sanguine rigando centenum fructum ex martyrio Domino præsentavit. Responde sicut respondit Cyprianus, Laurentius, cæterique sancti pueri et puellæ, ætas omnis et uterque sexus, qui percipientes sanguinem Christi, testimonium dicentes, et non negantes nomen Christi, pro sanguine quem biberunt, sanguinem suum fundere non dubitaverunt, simulque cum Perpetua et Felicitate in æternum regnare meruerunt. Hoc in Apocalypsi revelante Angelo, Joannes « Vidit turbam multam, quam dinumerare nemo potest ³. » Hanc requirens quænam esset, responsum tale accepit: « Hi sunt, dictum est, qui laverunt stolas » suas, et candidas eas fecerunt in sanguine Agni ⁴. »

VI. Jam agnoscis, anima christiana, quemadmodum et tu ex illo sanguine efficiaris candida, ut omnis et corpore et corde pulchra ascendas de fonte Christi consecrata in

¹ Act. 20. — ² Rom. ix, 21. — ³ Apoc. vii, 9. — ⁴ Ibid. 14.

sanguine. Quid enim manavit ex illo latere crucifixi? Sanguis et aqua: ex sanguine rubor, ex aqua splendor. In istis duobus sacramentis decorantur singulæ animæ, ex quibus una illa pulchra efficitur sponsa Ecclesia, cui dicitur in Cantico canticorum: « Quam speciosa es, soror » mea, dilecta mea, quam speciosæ sunt genæ tuæ¹. » Et cum ipse eam talem fecerit, ipsamque pulchritudinem ei ipse donaverit, videns eam talem quasi miratus exclamat, atque circumstantes interrogans dicit: « Quænam est hæc » quæ ascendit dealbata? Et illi, Æquitas dilexit te². » « Ipsa est regina quæ astitit a dextris tuis in vestitu » deaurato, circumamicta varietate³, » linguarum diversarum gentium varietate decorata. Audiens hæc sponsi sui vocem dicentis: « Quænam est hæc quæ ascendit dealbata? » verecunde etiam ipsa respondere cogitur, et dicit suo sponso: De me interrogas quænam sim quæ ascendi dealbata? Ego sum quam fœdam invenisti, pulchramque fecisti. Ego sum cujus preces audisti, quando me in Psalmo cantare fecisti: « Lavabis me, et super nivem dealbabor⁴. » Quid ergo miraris pulchritudinem meam, cum scias hanc esse opera tua? Quid interrogas, quod ipse fecisti. Vides me dealbatam, tu lotam super nivem fecisti candidam. Ut videas me ascendentem, te cognovi de cœlo descendentem, te amavi in cruce pendentem. Humilitas tua facta est exaltatio mea, fœditas tua facta est pulchritudo mea. Nisi enim tu de cruce vulneratus descenderes, ego dealbata de fonte non ascenderem. Vere dictum est: « Quia valida est sicut mors dilectio⁵. » Quousque se sponsus hic inclinavit, qui tantum amando fœdam ut faceret pulchram, usque ad mortis exitum venit: « Et » Domini, inquit, mortis exitus⁶. Vidimus enim eum,

¹ Cant. iv, 1. — ² Id. viii, 5. — ³ Psal. xlv, 10. — ⁴ Id. l, 9. — ⁵ Cant. viii, 6. — ⁶ Psal. lxxvii, 21.

» ait Propheta, et non habebat speciem, neque decorem¹. » Quid miraris? Amando talis factus est.

VII. Hanc tamen amissionem decoris hujus timuit Petrus, quando prænuntianti Domino passionem suam dixit: « Absit a te, Domine, propitius tibi esto, ne fiat istud². » Sed ille talia sapientem increpavit, et Apostolum diabolum vocavit dicens: « Redi retro, Satanas, non enim sapi » quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum³. » Æstimavit enim Petrus totam illam Divinitatis pulchritudinem absorberi potuisse in corporis humani specie, et nesciebat agi illud magnum sacramentum, quod propterea se illam pulchritudinem quodam modo expoliaret, ut quam sibi conjungere dignabatur sponsam Ecclesiam, eandem ipsam pulchritudinem ipse vestiret. Non enim dando perdebat illud, quod erogando crescebat. Ille dedit, hæc accepit; et ista quod non habuit invenit, et ille dando quod dedit non amisit, quia cum ipsa pulchritudine a mortuis resurrexit. Quid expavescis, Petre, quasi perdidit Christus illam pulchram vestem, quando eum nudum intendebas in ligno pendentem? Noli expavescere, noli timere, noli negare: tunicam illam Divinitatis atque immortalitatis Christus non perdidit in cruce, quia sponsæ suæ eam consignavit in dote. Vidisti eum, o Petre, non habentem speciem neque decorem, et continuo negasti illum, quem omnibus relictis tuis amasti: et non solum semel, sed stans in atrio Sacerdotis ab una ancilla tertio interrogaris, et negas. At ubi te, gallo canente, convicit præsumptorem, qui prædixerat antea negatorem⁴: respexit te intus in corde, et ut amare fleres, intus quodam modo tecum tacite loquebatur illa ipsa ejus Divinitas, et dicebat tibi: Ubi est, Petre: « Si possides amicum, in tentatione posside eum⁵? »

¹ Isai. lxi, 2. — ² Matth. xvi, 22. — ³ Ibid. 23. — ⁴ Matth. xxvi, 75. — ⁵ Eccli. vi, 7.

Ubi est : « In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut et in hæreditate illius cohæres sis¹? » Ubi est, Petre : « Animam meam pro te ponam², « et, » Tecum usque ad mortem³? » Quam celeriter negasti quasi hominem mortuum, quem antea confessus fueras vivi Dei Filium ! Hæc dum ille tecum in corde sermocinaretur, respexit Divinitas, et flevit humanitas : agnita est dulcedo, et periit amaritudo : suscepta est charitas, et deleta est iniquitas : rediit amor et fugatus est timor. Ecce subito quem negaverat, quia non habebat speciem neque decorem, agnoscit resurgentem speciosum forma præ filiis hominum, conjunctamque illi videt sponsam, tunicam illam immortalitatis, quam antea Petrus timuerat perituram, indutam videt : cognoscit quod tali sit circumamicta veste, et alloquitur illam ipsam sponsam Petrus, ut servet hujus tunicæ dignitatem, et dicit animæ humanæ : « Christus pro vobis » passus est, relinquens vobis exemplum, ut sequamini » vestigia ejus⁴. » Sequere, sponsa, sequere vestigia sponsi tui : nullus te metus revocet a consortio dilecti tui. Ama amantem, quia prius ille amavit non amantem : require requirentem, quia prius ille quæsivit non quærentem : Require, et dic sponso tuo. « Ubi pascis, ubi cubas in meridie ? Ne forte fiam sicut operta super greges sodalium tuorum⁵. » Quam sic dilexisti, pro qua sanguinem fudisti, cujus tabernaculum in sole posuisti⁶ : « Non fiam sicut operta super greges sodalium tuorum. »

VIII. Ecce dum te quæro ubi pascas, ubi cubes in meridie, meridies Africa est, quæ in solis occasu est, et tamen quia ab ortu solis usque ad occasum laudatur nomen tuum⁷, et sunt qui te prædicant non caste, quærentes quæ sua sunt, non quæ tua sunt, dum te quæro in meri-

¹ Eccli. xxii, 29. — ² Joan. xiii, 37 et 38. — ³ Luc. xxii, 33. — ⁴ I Petr. iii, 11. — ⁵ Cant. i, 6. — ⁶ Psal. xviii, 6. — ⁷ Psal. cxii, 3.

die, id est, in Africa, ecce greges sodalium tuorum, scholæ pessimæ hæreticorum, fraus Manichæorum, nequitia Pelagianorum, superba congregatio Arianorum, insultant velut opertæ, id est, velut incognitæ, et dicunt mihi : Quem quæris ? Christum quæris ? Ecce hic est, ecce illic est. Tu autem quia me admonuisti dicens : « Si autem dixerint : » Ecce hic est, ecce illic est, ne abieris post eos¹; » cum te noverim ubique totum esse, non partes defendere, sed unitatem diligere, facta sum illis incognita et velut operta : et derident me, quia nesciunt te. Et quid magnum, quia ego ab eis sustineo tale opprobrium, cum tu eorum nunc usque contumeliosum sustineas verbum ? qui te cum Patre nolunt esse unam, sed dividendo inter Patrem et Filium, inter sponsam et sponsum, magnum incurrunt sacrilegium, magnum suæ animæ inferunt morbum ; quia nec te unius unicum sponsum, nec fidelem atque integrum habere desiderant medicum. Tu autem, anima christiana, quæ ascensura es ex sacratissimo fonte, rubore atque decore perfusa, speciosa nimis et candida, serva decorem tuum : agnosce quid fueris et quid eris, vide ne deseras mensam sponsi tui. Ut pulchra permanes, carnes ejus quotidie manducabis : ut vitam æternam habeas, sanguinem ejus potabis : vide ne deseras hanc mensam. Plurimos apparatus hæreticorum fuge : et si plurima illic pravis disputationibus apponuntur, aut foeda sunt, aut semesa sunt. Non est enim illic quidquam integrum, ubi Pater et Filius et Spiritus sanctus non est unum. Mensa sponsi tui panem habet integrum, et calicem sanctum : quem panem etsi confractum comminutumque vidimus in passione, integer tamen mansit in illa sua cum Patre individua unitate. De isto pane et de isto calice dicebat ipse Dominus : « Panis » quem ego dederò, caro mea est pro sæculi vita : et ca-

¹ Matth. xxiv, 23.

» licem quem sanctificavero, sanguis meus est, qui pro
 » vobis fundetur in remissionem peccatorum. » Superius
 enim dixerat: « Nisi manducaveritis carnem Filii hominis,
 » et biberitis sanguinem ejus, non habebitis vitam in
 » vobis. » Quod verbum audientes, nec intelligentes Dis-
 cipuli, dixerunt: « Durus est hic sermo, quis eum potest
 » audire? » Et multi ex hoc verbo scandalizati discesse-
 runt. Cum videret autem Jesus, ait reliquis: « Numquid
 » et vos vultis ire? » Tunc Petrus, qui sanctæ figuram por-
 tabat Ecclesiæ, respondit pro omnibus: « Et ad quem
 » ituri sumus? Verbum vitæ habes, et dimittimus te¹? »
 Videtis, dilectissimi, quid sit exire, quid sit permanere.
 Qui exierunt, quia verbum Christi non intellexerunt, non
 jam discipuli, sed hæretici remanserunt: qui perstiterunt,
 verbum vitæ tenuerunt. Agnoscite, hæretici, exitum ves-
 trum, quia minorem prædicatis Christum nostrum. Et
 vos cum eo stare noluitis, quia Christum unum esse cum
 Patre non intellexistis: ideo foras existis, quia verbum
 vitæ reliquistis. Non in vobis manet, qui cum Patre æqua-
 lis manet. Audi ipsum, quia simul cum Patre manet. « Si
 » quis, inquit, me diligit, diligetur a Patre meo, et ego
 » diligam eum, et veniemus ad eum ego et Pater, et
 » mansionem apud eum faciemus². » Dic mihi, obsecro,
 hæretice Ariane, unam animam tuam simul habitat hæc
 Trinitas, Pater, et Filius et Spiritus sanctus? Quoniam
 et Spiritus sanctus habitat in nobis: « Nescitis, inquit
 » Apostolus, quia templum Dei estis, et Spiritus sanctus
 » habitat in vobis³? » An diversas mansiones in corde tuo
 præparas Trinitati, ut majorem partem teneat Pater ma-
 jor, minorem Filius minor, inferiorem Spiritus sanctus
 inferior? Jam ergo non habes unum cor, sed duplum, aut
 triplum. Non ergo illic habitat Trinitas. Quare? Quia dic-

¹ Joan. vi, 52-69. — ² Id. xiv, 23. — ³ I Cor. vi, 19.

tum est: « Væ duplici corde¹. » Insensate, inepte, fatue:
 ignis, splendor, et calor simul atque inseparabiliter, nec
 distincte, sed æqualiter habitant unam lucernam, et una
 Trinitas Deus simul non potest inhabitare animam huma-
 nam? Si apud te æqualis unitatis individuæ Trinitatis
 non fuerit digna mansio inventa, respondebitur tibi:
 « Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta². » Non
 enim de lapidibus vivis construis templum Deo, quos re-
 baptizando præfocas, exhonoras, reprobas, vastas, dam-
 nas, exterminas. Nec fundamenta Apostolorum sequeris,
 cum sint ipsi columnæ Dei vivi, super quas fabricavit Sa-
 pientia domum suam: ut construeretur verum illud tem-
 plum, in quo erat pietatis magnum sacramentum. De quo
 templo dicebat Judæis: « Solvite templum hoc, et in triduo
 » resuscitabo illud³. » In patribus tuis non habes lapi-
 dem angularem, quem secundum Divinitatem Patri æqua-
 lem non credis: nec tecum ex duabus pennis charitatis
 dilectionem Dei et proximi te habere demonstras; quia
 nec Deum diligis sicut diligendus est, nec proximum si-
 cut te ipsum. « Diliges enim Dominum Deum tuum, dic-
 » tum est, ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex
 » tota virtute tua⁴. » Da cor tuum Patri, animam Filio,
 virtutem Spiritui sancto. Ecce tria Trinitati, ex tribus
 unum hominem uni Trinitati sacrificium obtulisti, hære-
 sim Arianam vicisti; quoniam Dominus Deus tuus non
 tres dii, sed Dominus unus est. Hæc est fabrica sancta,
 hæc est aula⁵ vera, in qua sunt oves Christi, non lupi
 diaboli.

IX. Cavete, dilectissimi, fraudes hæreticorum; oves
 Christi, timete insidias luporum: videte quia nihil sub-
 tractum est utilitati vestræ, in quantum ipse Dominus

¹ Eccli. ii, 14. — ² Matth. xxii, 38. — ³ Joan. ii, 19. — ⁴ Matth. xxii, 37.
 — ⁵ Forte caula.

donavit de annuntiatione verbi Dei. Quid Christus sit et quid Ecclesia audistis, approbastis, clamastis : sed quare tanta mala patiamur, vel quibus meritis peccatorum in manus tribulantium nos traditi fuerimus, cum ante paucissimos dies loqueremur¹, simul agnovimus, simul flevimus. Nunc etiam quid accepturi estis, vel quid eritis, adhuc in auribus vestris insonat strepitus nostræ vocis : admonemus vos ut fratres, obsecramus ut patres, hortamur ut filios. Nolite perdere tantum bonum. Amor Christi in cordibus vestris non refrigescat : amor matris hujus circa vos non torpescat : quæ vos parturit, quæ curam magnam pro salute vestræ animæ gerit, quæ spem vestram dirigit, quæ quotidie redeuntes materno sinu excipit, quæ vobis spiritales cibos præparat, quæ ad æternam saturitatem perducere desiderat. Immaculatos filios Deo Patri vult assignare, quos tanta cura ac sollicitudine dignatur nutrire. Hanc toto corde amate, hanc amando conservos vestros, fratres vestros, Dei ministros puro amore diligite : atque pro nostra mercede in illo sacratissimo fonte pro nobis orate. Orate pro pace, orate pro liberatione hujus terræ : orate ut misereatur qui juste indignatur. Novelli filii, dum in vestra sancta nativitate pater exultat, vestris orationibus et fletibus mitigate irascentem, quem sensimus fortiter vindicantem. In summa autem rei, Apostolorum sanctorum verbis utentes, commendamus vos Deo in verbo gratiæ ejus, qui potens est custodire in vobis quod ipse donavit². Ipsi gloria cum Spiritu sancto in in sæcula sæculorum. Amen.

¹ Forte in Sermonem de Tempore barbarico. — ² Act. xx, 32.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE CATACLYSMO.

AD CATECHUMENOS

SERMO.

I. QUONIAM in proximo est dies redemptionis vestræ, percipite, dilectissimi, ea quæ vos erudiant atque corda vestra enutrient, erigant, corroborent ad timorem Dei : fervor iste tanti amoris non pigrescat in cordibus vestris. Nec putet quis tantum esse Christianum, quod his imbutus mysteriis renascitur ex aqua et spiritu, et postmodum dimittat se voluptatibus variis ; securusque effectus quod sacramento baptismatis munierit animam suam, non eam custodiat contra versutias inimici. Imo et ipse quantum potest custodiat, et custodiendam petat, ne tempestatibus hujus mundi procellisque depereat. Baptizatus est quis, navis est instaurata, subuncta, velificata, missa in mare, indiget gubernaculo, quousque ad portum desideratum perveniat. Mare, hoc sæculum scilicet, non solum tempestatibus scopulisque periculosum est, verum etiam bestiis cupiditatum insidiantibus abundans. Omni sollicitudine, omni cura, omni industria excitati jam vi-